

Ilgalaikio rusų gimtosios kalbos 12 klasės plano pavyzdys

Parengė Vilniaus Levo Karsavino vidurinės mokyklos rusų kalbos mokytoja metodininkė Irina Tarasova.

- Dalykas:** rusų kalba.
- Klasė:** 12.
- Pamokų skaičius:** 4 pamokos per savaitę (iš viso 136 pamokos).
- Laikotarpis:** 1 mokslo metai.

МOKYMO IR MOKYМОSI PRIEMONĖS:

1. Vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2011.
2. Glintersčik R. Русская литература. Vadovėlis 12 klasei. 1 dalis. Kaunas: Šviesa, 1998.
3. Glintersčik R. Русская литература. Vadovėlis 12 klasei. 1 dalis. Kaunas: Šviesa, 1998.
4. Kolesnikova N. Зарубежная литература 9–12. Vadovėlis 12 klasei. Kaunas: Šviesa, 2003.
5. Лассан Э, Шапиро Р. Искусство русской речи. Риторика. Логика. Грамматика. Vadovėlis 11–12 klasei. Kaunas: Šviesa, 2001.
6. Лассан Э, Шапиро Р.. В помощь юному оратору-эрудиту. Vadovėlis 11 klasei. Kaunas: Šviesa, 2002.

TIKSLAS

Padėti mokiniams ugdytis komunikavimo gimtąją kalbą, literatūrinę ir kultūrinę kompetencijas, būtinas kiekvieno žmogaus visaverčiam asmeniniam gyvenimui, sėkmingai profesinei, visuomeninei veiklai, tolesnėms studijoms.

Siekiami išugdyti asmenį, gebantį gimtąja kalba pažinti savo ir kitų tautų kultūros paveldą, dabarties pasaulio kultūros vertybes, gebantį aktyviai, kūrybiškai, atsakingai dalyvauti kuriant kultūros vertybes. Kultūrinis ugdymas per gimtosios kalbos pamokas sudaro sąlygas tautinei tapatybei formuotis.

UŽDAVINIAI

Mokydamiesi pagal dalyko bendrojo kurso programą, mokiniai:

- tobulina sakytinės ir rašytinės kalbos vartojimo gebėjimus siekdami įvairių komunikavimo tikslų, plečia žodyną, tobulina gebėjimus taisyklingai kalbėti ir rašyti, plėtoja kūrybiškumo gebėjimus;
- nagrinėja kalbą kaip socialinį ir kultūrinį reiškinį naudodamiesi kalbos, kaip sistemos, suvokimu;
- nagrinėja iškiliausius gimtosios ir visuotinės literatūros kūrinius ir plečia literatūrinį ir kultūrinį akiratį pažindami įvairaus pobūdžio (verbalinius ir neverbalinius) kultūros tekstus;
- savarankiškai analizuoja ir interpretuoja nesudėtingus įvairių literatūros rūšių ir žanrų kūrinius remdamiesi literatūros teorijos išmanymu, atsižvelgia į istorinį ir sociokultūrinį kontekstą;
- supranta estetinę literatūros kūrinių vertę, patiria estetinį jų poveikį;
- analizuoja ir argumentuotai vertina įvairius visuomeninio, kultūrinio gyvenimo reiškinius;
- naudojami įvairiais komunikavimo būdais, kaupia ir apdoroja sukaupią informaciją, naudojami įvairiais informacijos šaltiniais;
- kuria įvairių tipų ir skirtingos paskirties tekstus atsižvelgdami į adresatą, rašymo tikslą ir situaciją (samprotaujamojo pobūdžio rašinys, grožinio teksto interpretacija, viešojo kalba).

VERTINIMAS

- Mokinių pažanga ir pasiekimai vertinami pagal mokykloje patvirtintą vertinimo tvarkos aprašą, kuris parengtas vadovaujantis Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ISAK- 256 (Žin., 2004, Nr. 35-1150).
- Rusų kalbos ugdymo procese taikomi visi vertinimo būdai (diagnostinis ir formuojamasis). Mokiniai, prieš atlikdami užduotis, turi būti supažindinami su vertinimo kriterijais.
- Planuojant vertinimą, svarbu pakankamai dėmesio skirti įvairių kalbinės veiklos rūšių – skaitymo, rašymo, kalbėjimo ir klausymo – gebėjimams vertinti (pvz., teksto kūrimo užduotys, grožinio ir negrožinio teksto suvokimo užduotys, grožinio ir negrožinio teksto santraukos rašymas, kontroliniai darbai, tikrinantys kalbos ir literatūros pažinimo gebėjimus ir žinias, dalyvavimas pokalbiuose, pranešimų skaitymas (pristatymas). Svarbu, kad vertinami būtų ne tik rezultatai, konkretūs mokinių darbai, bet ir pats mokymosi procesas.
- Kiekvieno skyriaus pabaigoje – apibendrinamasis vertinimas. Diagnostinės užduotys parengiamos pagal Vidurinio ugdymo bendrosiose programose (toliau – Bendrosios programos) numatytus pasiekimus, pasiekimų lygius, žinių ir gebėjimų santykį.

PRIVALOMŲJŲ KŪRINIŲ SĄRAŠAS

Privalomųjų kūrinių sąraše pateikti kūriniai yra privalomi ir juos reikia visus perskaityti ir išsamiai išnagrinėti. Kitiems kūriniams skiriama gerokai mažiau valandų.

Privalomųjų kūrinių sąrašas:

1. А. Чехов „Вишнёвый сад“, „Ионыч“.
2. А. Блок „Двенадцать“, lyrika .
3. В. Маяковский (lyrika).
4. С. Есенин (lyrika).
5. М. Булгаков „Мастер и Маргарита“.
6. М. Шолохов „Родинка“.
7. А. Ахматова „Реквием“, lyrika.
8. А. Солженицын „Матрёнин двор“, „Один день Ивана Денисовича“.
9. В. Распутин „Живи и помни“.
10. Л. Петрушевская „Три девушки в голубом“, 1 ar 2 apsakymai.

Mokantis bendruoju kursu, skaitomos ir nagrinėjamos ir kitų reikšmingų rusų ir visuotinės literatūros autorių kūrinių ištraukos (kiek įmanoma skatinant mokinius perskaityti tuos kūrinius ištiesai) **ir pasirinkti** (pageidautina, kad tai būtų pagrindinėje mokykloje nenagrinėti) **eilėraščiai:**

И. Бунин (apsakymai), М. Шолохов „Тихий Дон“, В. Шаламов „Колымские рассказы“, К. Воробьёв (apsakymai), В. Шукшин (apsakymai), В. Астафьев (apsakymai), Ч. Айтматов „Плаха“, С. Довлатов (apsakymai), Л. Улицкая (apsakymai), В. Пелевин (apsakymai), Т. Толстая (apsakymai).

Ф. Тютчев, А. Фет, Ю. Балтрушайтис, И. Бунин, В. Брюсов, К. Бальмонт, Н. Гумилёв, М. Цветаева, Н. Рубцов, Н. Заболоцкий, Б. Пастернак, Б. Окуджава, В. Высоцкий, Б. Ахмадулина, И. Бродский.

А. Кафка „Превращение“, А. Камю „Чума“.

KALBOS, LITERATŪROS IR KULTŪROS PAŽINIMAS

- Mokinys suvoks kalbinių susitarimų, kurių laikomasi kuriant sakytinius ir rašytinius tekstus, kultūrinę prigimtį. Jis suvoks, kaip kalbos priemonių vartojimo būdai priklauso nuo tikslų ir komunikacijos būdo, teksto tipo, adresato ir adresanto santykių, jų socialinės, kultūrinės patirties. Mokiniai diskutuos apie visuomenės raidos ir technologijų įtaką kalbai bei kalbinei komunikacijai.
- Mokinys suvoks, kad kalba, jos vartojimo būdai veikia žmonių įsitikinimus, požiūrius, nuomones, pasaulėžiūrą. Kitaip tariant, kalba veikia jo paties mąstymo būdą ir pasaulį, kuriame jis gyvena. Jis suvoks, kad kalba gali būti manipuluojama. Todėl mokomasi kritiškai vertinti idėjų ar informacijos patikimumą, populiarumą, šališkumą.
- Stebėdamas ir analizuodamas, kaip kiti vartoja kalbą, mokinys ir pats mokysis ją tinkamai vartoti. 11–12 klasėje daugiau dėmesio skiriama viešajam (dialoginiam ir monologiniam) kalbėjimui, o tekstų planavimo, kūrimo ir redagavimo praktika turėtų tapti įprastine motyvuota veikla, glaudžiai siejančia literatūrinio ir kalbinio lavinimo uždavinius. Mokinys kurs įvairių žanrų tekstus žodžiu ir raštu, atsižvelgdamas į tikslą ir adresatą.
- Analizuodamas bei kurdamas įvairius tekstus, mokinys prisimins bei kūrybiškai taikys kalbos teorijos pagrindus, sąmoningai ir tikslingai vartos kalbotyros ir literatūrologines sąvokas.
- Skaitydamas ir nagrinėdamas grožinius kūrinius (ar jų ištraukas) ir negrožinius tekstus, mokinys turės atsiskleisti įvairią (žmogaus egzistencijos, meno, psichologinę, filosofinę, istorinę, šiuolaikinės visuomenės ir kt.) problematiką bei literatūrinio kalbėjimo įvairovę (stilius, tipus, žanrus, rūšis). Mokinys per literatūrą patirs savo estetinių jausmų ir mąstymo galias, galės džiaugtis ir supras, kad pastangos išvelgti, suvokti ir išgyventi literatūros kūrinio prasmę, pajauti ir atskleisti kalbos raiškos išgales yra asmeniškai vertingos.
- Skaitydamas ir nagrinėdamas iškiliausius kūrinius, aptardamas kūrėjo – kūrybos – kultūros sąsajas, mokinys turės susidaryti literatūros tradicijos vaizdą, galės atskleisti kūrinio ryšį su kultūrinėmis ir literatūrinėmis tradicijomis.
- Nagrinėdamas kūrinius, mokinys gilins literatūros rūšių ir žanrų specifikos pažinimą, susipažins su literatūros teorijos pagrindais, sąmoningai ir tikslingai vartos literatūrologijos sąvokas. Mokinys supras, kaip interpretacija priklauso nuo skaitytojo asmeninės, kultūrinės patirties, lūkesčių, interesų.
- Greta grožinės literatūros kūrinių mokinys skaitys ir negrožinius tekstus, aptars jų tematiką, problematiką, mokslinio, eseistinio kalbėjimo ir kalbos ypatumus, tekstų sandarą (raiškos būdus), kultūrinį jų kontekstą, numanomą adresatą bei rašymo tikslus.
- Dalydamasis literatūrinėmis arba kultūrinėmis išvalgomis, mokinys suvoks literatūrinės, kultūrinės komunikacijos esmę (autorius ir skaitytojo bei jų kontekstų sąveiką, kūrinio prasmę apskritai), analizės ir interpretacijos būdus, jų skirtynes bei ryšį.
- Aptars ir vertins knygų pasiūlą, periodinę spaudą, televiziją, radiją, teatrą, kiną. Gebės atpažinti ir kritiškai vertinti masinės kultūros požymius, skirtingas grožinės literatūros funkcijas.

Eil. nr.	Pamokų ciklo temos	Laukiamas rezultatas	Valandos	Pastabos (integravimo galimybės, projektinė veikla, vertinimas ir kt.)
1	Литература конца XIX – начала XX века.	<p>Mokiniai susipažins su realizmo savitumu XIX amžiaus pabaigos – XX amžiaus pradžios rusų literatūroje, su šio literatūros laikotarpio temomis: asmenybė ir aplinka, menas ir gyvenimas. Skaitydami ir analizuodami <i>A. П. Чехов «Ионыч»</i>, mokiniai gebės nusakyti kūrinio temą, pagrindinę mintį, problemą, atlikti sudedamąją veikėjų ir epizodų analizę, išreikšti savo santykį su perskaitytu kūrinium.</p> <p>Skaitydami ir analizuodami <i>A. П. Чехов «Вишнёвый сад»</i>, mokiniai prisimins dramatinio kūrinio ypatumus, suvoks, kas yra <i>лирическая комедия, подтекст, символический смысл пьесы</i>. Mokiniai tobulins dramatos tekstų interpretacijos gebėjimus.</p> <p>Per pamokų ciklą mokiniai susipažins su <i>A. П. Чехов</i> mestriškumo ypatumais: <i>лаконизмом повествования, особенностями сюжета, композиции</i>.</p>	7	Pastabose gali būti pažymėti plano tikslinimai, mokytojo pastebėjimai ir kt. įgyvendinant Bendrąsias programas per mokslo metus.
2	Поэзия «чистого искусства».	Skaitydami ir nagrinėdami <i>Ф. Тютчев</i> ir <i>А. Фет</i> poeziją, mokiniai susipažins su šiomis sąvokomis: <i>теория «чистого искусства», философская лирика</i> . Analizuodami eilėraščius, gebės analizuoti poetinį tekstą, charakterizuoti kompozicijos ypatumus, nustatyti raiškos priemonių vaidmenį. Mokiniai pagilins lyrinio teksto interpretavimo įgūdžius.	5	
3	Русская проза рубежа XIX – XX веков.	Skaitydami ir nagrinėdami <i>И. Бунин</i> <i>рассказы</i> (напр. <i>«Антоновские яблоки»</i> , <i>«Легкое дыхание»</i> , <i>«Чистый понедельник»</i> , <i>«Темные аллеи»</i>) mokiniai pažins rašytojo pasakojimo ypatumus: žmogaus ryšį su gamta, spalvų ir garsų pojūčių išnaudojimą, kompozicijos grožį ir lankstumą, pasakojimo glaustumą. Gebės analizuoti prozinį tekstą, įsigilindami į autoriaus poziciją, matyti nevienodas autoriaus kūrinių traktavimo galimybes.	5	
4	Поэзия эпохи модернизма. «Серебряный век русской поэзии».	Per pamokų ciklą mokiniai susipažins su modernizmo epochos istoriniais ir kultūriniais įvykiais, reiškiniais, filosofiniais dėsniais. Skaitydami ir nagrinėdami modernizmo poeziją, mokiniai gebės aptarti, kaip moderniam eilėraštyje kalbinės raiškos priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro įspūdžio ir poveikio skaitytojui. Mokiniai mokysis atpažinti tekste simbolius, mokės	35	<i>Модернизм в изобразительном искусстве: М. Врубель «Демон поверженный», В. Борисов-Мусатов «Призраки», К. Петров-Водкин «Купание красного</i>

		<p>paaiškinti jų paskirtį ir reikšmę. Analizuodami poeziją (<i>B. Брюсов, К.Бальмонт, Ю. Балтрушайтис, Н. Гумилёв, М. Цветаева</i>), mokiniai gebės atpažinti ir paaiškinti šios epochos sroves: <i>символизм, акмеизм, футуризм, имажинизм</i>. Skaitydami ir nagrinėdami modernizmo literatūros pavyzdžius, aptars estetines nuostatas, santykį su kultūros tradicija, požiūrį į asmenį ir visuomenę, tikroviško vaizdo transformacijas. Analizuodami <i>A. Блок (poezija)</i>, mokiniai susipažins su poeto eilėraščių poetikos ypatumais, jų muzikalumu, tikrovės ir idealo santykiu lyrikoje. Skaitydami ir analizuodami <i>A. Блок «Двенадцать»</i>, mokiniai sužinos apie autoriaus revoliucijos pažinimo patirtį, apie kompozicijos savitumą, poemos ritmus, jos pagrindinius simbolius. Analizuodami <i>E. Есенин (poezija)</i>, susipažins su poeto poetikos ypatumais: <i>цветопись, сквозные образы, тautinių dainų pagrindu, lyrikos muzikalumu, ypatingu gamtos ir žmogaus ryšiu, atvaizduotu poeto lyrikoje, apie šviesų ir tragišką poezijoje</i>. Analizuodami <i>В. Маяковский (poezija)</i>, sužinos apie autoriaus kūriniių novatoriškumą (<i>ритмика, рифма, неологизмы, гиперболичность, пластика образов, неожиданные метафоры, необычность строфики, графика стиха</i>), susipažins su poeto meilės lyrikos ypatumais, su satyriniais vaizdiniais jo kūryboje. Analizuodami <i>М. Цветаева ir А. Ахматова (poezija)</i>, mokiniai susipažins su poečių poetinio stiliaus ypatumais, sužinos apie pagrindinius lyrikos motyvus ir temas, apie eilėraščių lyrinės pagrindinės veikėjos ypatumus.</p> <p>Per šį pamokų ciklą mokiniai susipažins su naujų formų ieškojimais, literatūriniais eksperimentais, krypčių įvairovėmis (simbolizmu, akmeizmu, futurizmu), meninės kalbos vaizdinių ir ekspresijos priemonių įvairove (pvz., <i>эпиту, пalyginimu, метафора, гиперболе, гротеску, ирония, реторинiais klausimais ir sušukimais, inversija</i>). Mokiniai gebės rašyti eilėraščio interpretaciją.</p> <p>Per šį pamokų ciklą mokiniai, analizuodami kūriniių kalbos ypatumus, susipažins su kalbos interferencija: skoliniais ir vertiniais (sintaksiniais, leksiniais, semantiniais).</p>		<p>коня».</p> <p><i>Модернизм в музыке: творчество А. Скрябина и С. Рахманинова.</i></p> <p><i>Иллюстрации художника Юрия Анненкова к поэме А. Блока «Двенадцать», 1918 г.</i></p> <p><i>Песни и романсы на стихи С. Есенина.</i></p> <p><i>Иллюстрации к «Окнам сатиры» и рисунки В. Маяковского.</i></p> <p><i>Песни на стихи М. Цветаевой.</i></p>
5	Литература 30–50-х годов.	<p>Nagrinėdami <i>М. Булгаков «Мастер и Маргарита»</i>, mokiniai susipažins su romano kompozicijos ypatumais: fantastinio siužeto ir filosofinių-bibliinių motyvų sąsaja, galės sugretinti romano ir pasaulinės kultūros veikėjus (Гоголь, Гете, Гофман), <i>Б. Пастернак (poezija)</i>, aptars kūrybos ir menininko likimo</p>	20	<p><i>Фильм Владимира Бортко «Мастер и Маргарита» 2005 г.</i></p>

		<p>temas.</p> <p>Skaitydami ir analizuodami <i>M. Šолохов «Родинка», «Тихий Дон» (ištraukos)</i>, mokiniai susipažins su Rusijoje vykusiū pilietiniu karu. Galės išanalizuoti vaizdinių sistemą, romano kompozicinę struktūrą.</p> <p>Skaitydami ir analizuodami <i>A. Ахматова «Реквием»</i>, sužinos apie tragišką rusų tautos likimą represijos metais, galės įvertinti poetės socialinę poziciją.</p>		<p>Фильм Сергея Герасимова «Тихий Дон» 1958 г.</p> <p>«Донская повесть» – художественный фильм Владимира Фетина по мотивам рассказов М. Шолохова «Шибалково семя» и «Родинка». 1964 г.</p>
6	Проза о войне. Лагерная проза.	<p>Skaitydami ir nagrinėdami šios epochos literatūros pavyzdžius, mokiniai aptars istorinę situaciją Rusijoje.</p> <p>Mokiniai skaitys ir analizuos apsakymus (<i>A. Солженицын «Один день Ивана Денисовича», К. Воробьев, В. Шаламов</i>). Nagrinėdami karo ir pokario metų prozą, mokiniai susipažins su totalitarizmu, tautų persekiojimu. Sužinos, kas yra gyvenimo tikrovės vaizdavimas, socialinių problemų iškėlimas, psychologizmas. Per šį pamokų ciklą mokiniai aptars sąvokas <i>правда о войне, гуманизм, человеческое в человеке, психологизм, лагерная проза, трагизм в судьбах героев</i>.</p> <p>Mokiniai nuolat tobulins prozos tekstų interpretacijos gebėjimus.</p>	6	<p>Документальный фильм, посвященный памяти Солженицына, (Мария Мери), 2008 г.</p> <p>«Вы будете гордостью России...» (1990) – документальный фильм Валерия Есипова о Шаламове.</p> <p>«Последний бой майора Пугачёва» (2005) – фильм по мотивам произведения В. Шаламова «Колымские рассказы».</p>
7	Проза 70–90-х годов	<p>Skaitydami ir analizuodami <i>В. Распутин «Живи и помни», В. Шукшин (apsakymai), В. Астафьев (apsakymai), А. Солженицын «Матрёнин двор», Ч. Айтматов «Плаха», С. Довлатов (apsakymai)</i>, mokiniai supras ir vartos šias sąvokas: <i>«деревенская проза», глубина и цельность духовного мира человека, нравственная проблематика</i>.</p> <p>Per šį pamokų ciklą mokiniai, analizuodami kūrinių kalbos ypatumus, susipažins su gyvos kasdienės liaudies kalbos elementais literatūriniame tekste.</p>	15	<p>Фильм Александра Прошкина «Живи и помни», 2008 г.</p>
8	Поэзия.	<p>Mokiniai susipažins su dabartine poezija, supras, kas tai yra asmens garbė, laisvė, solidarumas, žmogaus teisė, jausmai, žmogaus ir gamtos dermė.</p> <p>Skaitydami ir analizuodami šiuolaikinių poetų kūrybą (<i>Н. Рубцов, Н. Заболоцкий, Б. Пастернак, Б. Окуджава, В. Высоцкий, Б. Ахмадулина, И. Бродский</i>), mokiniai sukurs mažosios tėvynės vaizdą. Nagrinėdami šiuolaikinę poeziją, gebės nusakyti ypatumus, metaforinę mintį, šiuolaikinės šeimos vertybes, etines, moralines problemas. <i>И. Бродский</i> (lietuviškieji motyvai</p>	7	<p>Песни поэтов-бардов</p>

	<p>Žmogus vertybių pasaulyje</p>	<p><i>Kultūrinis ir literatūrinis ugdymas:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Amžinosios vertybės. • Tikėjimas ir netikėjimas (<i>Вера и безверие</i>). • Laimės ir harmonijos paieškos. • Žmogaus pasirinkimas tarp gėrio ir blogio. • Gailestingumas, mokėjimas atleisti ir užuojauta žmogaus gyvenime. • Krikščionybės vertybės. • Dvasingumas ir nedvasingumas. • Namai ir šeima. Tėvai ir vaikai. • Žmogus ir gamta. • Meilė – amžinoji vertybė. 		
	<p>Žmogus tarp žmonių</p>	<p><i>Kultūrinis ir literatūrinis ugdymas:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Egoizmas ir altruizmas. • Tolerancija. • Aš ir kitas. • Kartų dialogas. • Žmogus ir visuomenė. 		

Laiko rezervas – 10 pamokų.

Į temų skyrius neįtrauktos laiko rezervo valandos, kurios įrašomos detaliajame plane. Jos gali būti skiriamos eilėraščiams deklamuoti, įdomių knygų aptarimui, spektakliui ar kino filmui žiūrėti ir aptarti, ekskursijoms, trumpalaikiams projektams, integruotoms pamokoms ir pan. Atsižvelgiant į mokinių gebėjimus, darbo tempą, susidomėjimą, iš laiko rezervo gali būti imamos valandos vienai ar kitai temai plėsti, išėtai medžiagai kartoti.